

”Kysyn — en kysy” -reflektioruudukko

Työntekijöillä ja työyhteisöillä voi olla vaihtelevia kokemuksia ja näkemyksiä siitä, *milloin, miten, missä, millä tarkkuudella ja kenen* tehtävänä on kysyä asiakkaan elämänkulussa olleista vaikeista kokemuksista, tilanteista ja tapahtumista, jotka voivat olla luonteeltaan myös traumaattisia asiakkaan subjektiivisen arvion mukaan^{i ii}. Kysymistä ja ei-kysymistä voidaan pohtia sekä työntekijän että asiakkaan näkökulmasta.

Sosiaalityön ammattieettiset periaatteet kieltävät asiakkaan vahingoittamisen; asiakkaan näkökulmasta keskeinen arvioitava asia on, voiko kysyminen olla asiakkaan kannalta haitallista. Toisaalta työntekijän pyrkiessä muodostamaan tilanteesta turvallisen voidaan pysähtyä pohtimaan *tilannetekijöitä*: miten mahdollisesti traumaattisen kokemuksen aikainen tilanne sekä ja asiakkaan ja työntekijän kohtaamisen tilanne eroavat toisistaan?ⁱⁱⁱ Samoin voidaan ennalta pohtia, millaiset asiat tai käytännöt voisivat mahdollisesti tuottaa ei-tarkoitettuja kielteisiä seurauksia tai reaktioita^{iv}, miten näihin voidaan vaikuttaa tai tilanteita valmistella^v. Toisinaan kysymisen ajankohta tai sen oikea-aikaisuus herättävät pohdintoja. Tutkimuksissa on toisaalta havaittu, että työntekijän pyrkimys löytää optimaalinen ajankohta kysymiselle on voinut johtaa siihen, että asiaa ei lopulta oteta puheeksi lainkaan^{vi vii}.

Aikaisempi tutkimus on tuonut esille ihmisten myönteisen suhtautumisen vaikeista kokemuksista kysymiseen niihin mahdollisesti sisältyvistä epämurkavista tunteista huolimatta^{viii ix}; tosin varsinaiseen seulontaan (traumojen, ACE-kokemusten osalta) liittyy vaihtelevia kokemuksia^{x xi}. Kysymisen on katsottu viestivän organisaatioiden ja työntekijöiden kiinnostuksesta, tiedostamisesta ja asian tärkeänä pitämisestä^{xii}. Toisaalta organisaation motivaatiosta ja työskentelyvalmiuksista voidaan viestiä asiakkaille esimerkiksi vastaanottotiloissa asiakkaiden saatavilla olevilla psykoedukatiivisilla tiedotteilla ja esitteillä^{xiii xiv}.

Liitteenä olevaa reflektioruudukkoa^{xv} voi hyödyntää joko työntekijänä, työparina tai tiiminä pohtimaan kysymistä ja ei-kysymistä joko yleisellä tasolla tai yksilöidympään asiakastilanteeseen liittyen. Haitallisista tai vaikeista asioista kysymisellä ei tässä yhteydessä viitata traumakokemusten tai ACE-kokemusten systemaattiseen seulontaan eikä näihin tarkoitettujen kyselylomakkeiden käyttöön^{xvi}. Kysymisellä ja ei-kysymisellä tarkoitetaan tässä yleisempää asiakkaan elämäntilanteen kartoittamista ja tilanteen selvittämistä asiakasprosessin eri vaiheissa. Reflektioruudun avulla voi tehdä eettistä ja käytännöllistä tarkastelua sekä tunnistaa ja jäsentää auki omaa ajatteluaan ja sen perusteita.

ⁱ Gielen, N. et al. (2014) Why clinicians do not implement integrated treatment for comorbid substance use disorder and posttraumatic stress disorder: a qualitative study. *European Journal of Psychotraumatology* 5, 2281.

ⁱⁱ Mahon, D. (2022) *Trauma-Responsive Organisations. The Trauma Ecology Model*. Bingley: Emerald Publishing Limited.

- iii Traumatutkimuksen kontekstissa tilanteiden eroista: esim. Becker-Blease, K. & Freyd, J. (2006) Research Participants Telling the Truth About Their Lives. *American Psychologist* 61 (3), 218-226.
- iv Cascio, K. (2019) Providing trauma-informed care to women exiting prostitution: assessing programmatic responses to severe trauma. *Journal of Trauma & Dissociation* 20 (1), 100-113.
- v Owens, L. et al. (2022) Universal precautions: the case for consistently trauma-informed reproductive healthcare. *Clinical Opinion. American Journal of Obstetrics*. May 2022, 671-677.
- vi Gielen, N. et al. (emt.).
- vii Brown, V. (2021) A Trauma-Informed Approach to Enhancing Addiction Treatment. Teoksessa N. el-Guebaly et al. (eds.) *Textbook of Addiction Treatment. International Perspectives*. Cham: Springer, 408-415.
- viii Esim. Isobel S. et al. (2021) “What would a trauma-informed mental health service look like? Perspectives of people who access services. *International Journal of Mental Health Nursing* 30 (2), 495-505.
- ix esim. traumatutkimuksen kontekstissa: Black M.C. et al. (2006) Telephone survey respondents' reactions to questions regarding interpersonal violence. *Violence and Victims* 21, 445-459.
- x Dryden-Mead, T. et al. (2022). “They may be confronting but they are good questions to be asking” young people's experiences of completing a trauma and PTSD screening tool in an early psychosis program. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice* 95(4), 1090–1107.
- xi Racine, N., Killam, T., & Madigan, S. (2020). Trauma-Informed Care as a Universal Precaution: Beyond the Adverse Childhood Experiences Questionnaire. *JAMA Pediatrics* 174 (1), 5-6.
- xii Brown, V. (emt.).
- xiii Owens, L. et al. (emt.).
- xiv Lefever-Rhizal, D. et al. (2023) Trauma-Informed Psychosocial Screening and Care Planning: A Patient-Centered Improvement Project in a Midwife Clinic. *Quality Improvement. Journal of Midwifery & Women's Health* 68 (5), 652-658.
- xv Sovellettu Becker-Blease K., DePrince A.P & Freyd, J.J. (2006) The Ethics of Asking and Not Asking about Trauma. <https://pages.uoregon.edu/dynamic/jjf/istss06issd06/bbfdCITRM06.pdf> (luettu: 3.9.2024)
- xvi Ks. näistä tarkemmin esim. Hooper, L. et al. (2011) Development, Use, and Psychometric Properties of The Trauma History Questionnaire. *Journal of Loss and Trauma* 16 (3), 258–283 sekä Mahon, D. (emt.) tai lasten ja nuorten osalta Dawdy-Hazlett, T. et al. (2022) Measurement of traumatic experiences of children within survey and intervention research: A Systematic Review of the Child and Adolescent Trauma Screen. *Children & Youth Services Review* 131, (December 2021), Article 106259.

Haitalliset, kielteiset, vauroittavat, mahdollisesti traumaattisina koetut elämäkokemukset	Mahdolliset haitat, riskit, kielteiset seuraukset (työntekijälle/asiakkaalle)	Mahdolliset edut, hyödyt, myönteiset seuraukset (työntekijälle/asiakkaalle)
Kysyn, otan puheeksi		
En kysy, en ota puheeksi/vältän puheeksiottoa		
Siirrän/jätän toiselle työntekijälle, ohjaan toisaalle (palvelu, asiantuntija, toimija)		
Pyrin löytämään kysymiselle/puheeksiotolle optimaalisen ajankohdan (pohdittavaksi: miten päättelen ajankohdan osuvuuden?)		

